

RETRIEVER

Utvalgte dokumenter

KLASSEKAMPEN Venstresidas dagsavis

Utydelig ja, men menneskelig

Klassekampen Morgen 05.10.2001
AV NILS-ØIVIND HAAGENSEN

Det er klart jeg vet noe om kjærlighet. Jeg er 35 år, jeg vet ganske mye, sier forfatter Linn Ullmann.

Av Nils-Øivind Haagenzen

Den tyske filosofen Theodor Adorno har skrevet et sted at når vi siterer en eller annen forfatter, så er sitatet gjerne litegrann feil, ikke mer enn noen ord, eller en halv setning, men nok til å forskyve meningen, og hvem er det vi egentlig siterer da? Dessuten, skriver han, når vi prøver å finne sitatet for å få det ordrett, ikke sant så finner vi det ikke. Vi tommer gjennom boken uten hell. Dette sier noe om oss mennesker, mener Adorno, og det holder jeg med ham i.

Ordene i orden Jeg begynner bakerst i Ullmanns nye bok, med det som heter kolofonen, fordi her fant jeg tre sitater. Et av dem er henta fra Michael Ondaatjes roman *In the Skin of the Lion* og går sånn: «The first sentence of every novel should be: Trust me, it will take time but there is order here, very faint, very human».

Det går an å betrakte den setninga som en slags nøkkel til Når jeg er hos deg, en av mange selvsagt. Det er ikke godt å si hvordan folk trenger seg inn i en bok, men det går an å begynne der, eller her, med Ondaatje, fordi det handler mye om orden og kaos i Når jeg er hos deg. Det handler litt om sannhet også, og det menneskelige, kanskje først og fremst det menneskelige.

Den motsier egentlig seg selv, den setningen, sier Linn Ullmann. Den er paradoks. Den knytter orden an til det utydelige og det menneskelige. Den sier dessuten «trust me», forfatteren sier «trust me», og det er en uhørt ting for en forfatter å si. Jeg tror alle personene i boka prøver å lage orden i kaos. Men det glipper for dem hele tiden.

Anser du orden for å være det samme som sannhet?

Nei, det gjør jeg nok ikke. Men det er nok slik for Corrine [privatdetektiven i boka], hun må først komme fram til en orden, for å finne en sannhet. Uansett hvor utydelig eller, som Ondaatje sier, menneskelig den er.

Kjærligheten Er kjærligheten vilkårlig?

Hm I boken er det et spenn av personer som nok har et kynisk forhold til kjærligheten. Et vilkårlig forhold. Et manglende forhold. De har kanskje altfor høye forhåpninger når det gjelder kjærligheten.

Hva med deg selv?

Jeg vet ingenting om kjærlighet.

Koketteri! Det tror jeg ikke noe på.

Hvorfor sier du det?

Alle vet noe om kjærligheten. Du har vel vært forelsket en gang.

Forelsket, ja. Jeg er til og med gift for andre gang.

Da vet du noe.

Ullmann nøler litt før hun fortsetter: Kanskje du har rett.

Kanskje det er kokettering. Det var veldig mye snakk om kjærlighet ved den første boken min også, og jeg har sluppet unna med den setninga [jeg vet ingenting] veldig lenge. Det er bare så jævlig vanskelig å snakke om denne nye boken, fordi alt jeg sier leder meg bort fra den. Da jeg ga ut Før du sovner kunne jeg liksom lage et show ut av det, fordi den hadde en kvinnelig hovedfigur som drakk mennene under bordet. Men det er klart jeg vet noe om kjærlighet.

Jeg er 35 år, jeg vet ganske mye. Jeg har falt og slått meg. Jeg har gjort meg erfaringer. Men hvis vi skal inn på det, hvis vi skal ta alt det, så må du virkelig stille spørsmålet, og det har vi vel ikke tid til? Så derfor slenger jeg fra meg sånne one-liners [som «jeg vet ingenting »].

Du har rett, sier jeg, og siterer Andrew Marwell litt halvveis:
Had we but world enough and time.

Ja, ikke sant, men det har vi ikke.

Men vi rekker litt av det Ullmann vet: Jeg tror det er noe storslått i det øyeblikket et menneske gir seg hen, fordi idet man gir seg hen er man prisgitt en annen, og det er det samme som å si at «hvis dette går i stykker, så dør jeg», og det gjelder ikke bare mellom to kjærester, men foreldre og barn også.

Et hopp I intervju-notatene mine er det et hopp fra bolken om kjærlighet, som vi nettopp har vært gjennom og som er merka «kjærl», til bolken om døden, som ikke er merka, som plutselig bare er der man kan kanskje si: Slik døden ofte bare «er der», plutselig og uanmeldt.

Linn Ullmann sier: Du finner ikke en bok i dag som ikke handler om døden og kjærligheten.

Så sier hun at hun egentlig er et kaotisk menneske. At hun har et stort behov for orden i livet. Og at hun er redd for veldig mange ting:

Jeg har en stor katastrofeberedskap. Jeg forestiller meg så mangt. Jeg tenker at det er i de veldig små bevegelsene at katastrofen begynner. Og det gjelder like mye for det intime som for eksempel det politiske. En prins blir skutt i Sarajevo og vips: første verdenskrig.

I Når jeg er hos deg skjer det også en katastrofe, eller hva det nå er som skjer, en kvinne faller ned fra et tak i Oslo, faller i sin død, og hun faller som følge av en slik minimal bevegelse.

Jeg bestemte meg for at om Stella skulle dø, så skulle det skje ved den minste mulige bevegelse. Men katastrofen som er hennes død starter ikke på taket, den starter lenge før, hvor er det Stella begynner å dø?

Et fall Folk faller hele tiden i det store rommet som er litteraturhistorien. De går på snørra over alt, og ofte er det morsomt, ofte er det tragisk, noen ganger er det til og med vakkert. Et sted det til og med er vakkert er i filmen Himmelen over Berlin, skrevet av Peter Handke. Her faller en engel til jorden. Fallet forvandler han til menneske, det går vel an å si: et særdeles menneskelig menneske. Fordi det lar seg begeistre av alle verdens småting. Fra ethvert stykke skrot og skrammel, til mektige pariserhjul. I et essay om Handke skriver Geir Gulliksen at nettopp dette er Handkes forfatterattityde, en vektlegging av de små unnselig tinga, den måten å se verden på.

Er det noe du kan identifisere deg med, Linn Ullmann?

Hvis det er snakk om ha et blick for detaljer, så er svaret ja.

Et sånt blick er veldig viktig i denne boken. Ta for eksempel Stellas genser som minner den gamle mannen Axel om hans døde kone, og hans utilstrekkelighet overfor alle kvinnene han har møtt. Familien som ikke klarer å løsrive seg fra synet av to unger som hopper trampoline, er på samme måte en påminnelse om hvor meningsløst alt er. Jeg har sett det selv. Det er som lindeteen hos Proust. Det ligger i detaljene. Et syn som plutselig åpner deg/ seg opp, og gjør at den som ser enten husker eller forstår eller erkjenner

Erkjenner hva da?

Alt.

Kvinnen som faller i Når jeg er hos deg er ingen engel. Hun har sine mørke sider, som alle mennesker. Mørke sider er det som gjør mennesker menneskelige, spør du meg. Spør du Linn Ullmann kan det hende hun svarer at hun ikke vet noe om mørke sider, men det gjør hun selvsagt, alle gjør det, på sin måte.
nilsoh@klassekampen.no

©Klassekampen